

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 23. februarja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.**

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravištvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Židovske alice štev. 5/I.

Slovenska politika.

V raznih časopisih čitamo včasih razmotrivanja, kakšna bode slovenska politika. Večinoma imajo taki članki eno napako: Izhajajo namreč od mnenja, da je politika stvar zase, z lastnimi cilji, z lastnimi sredstvi. To plitvo mnenje je krivo, da se uganja pri nas nekako «visoko» politiko, pri kateri političarji sami ne vedo, kaj pravzaprav hočejo. Oče te meglene politike je idealizem brez krivi in mesa, v sled tega nezmožen za plodnost. Ker sanjavi lov za «ideali» ne more doseči nobenih stvarnih ciljev, sledi takemu idealizmu pesimizem najslabše vrste: Jokav, siten, kverulanten, zdravljiv. In ker se vendar ne more živeti v oblaku od idealogije, se postavlja na mesto skupnega realnega cilja, katerega ni, lastne egoistične in stvarna politika se razdrobi.

Najjasneje pokazuje to pri nas liberalna stranka. Liberalizem na Slovenskem ni bil družega, kakor reakcija proti klerikalizmu. Bil je negativen, ne pa pozitiven. Dolgo časa je bil vsled tega sploh brez programa. Ko se je liberalna stranka leta 1894 organizirala, je bilo na njeni liberalni juhi preveč klerikalnih ocvirkov, a kar je bilo res na-

prednjskega, je prezrlo, da mora imeti politika trdna tla in da mora biti njen vir dejanska potreba. Politične stranke imajo nalogo in namen, zastopati ter pospeševati interese. Liberalna stranka pa ni vedela, čigave interese naj zastopa. Hotela je sestaviti program za celi narod. To je na papirju jako lepo, v stvarnem življenju pa je to nemogoče, ker narod ni skupina enakih ljudi z enakimi težavami in težnjami, temveč sestoji iz različnih razredov, ki imajo različne in v marsičem zelo nasprotno interese. Podjetnik in delavec, trgovec in konzument, mestni prebivalec in kmet, spekulant in uradnik, veleindustrialec in mali obrtnik, veleposestnik in mali kmet, duhovnik in učitelj — kako naj se vse to združi v skupino, ki bi se lahko solidarno bojevala za en smoter?

Ako bi bil idealizem tako močan, da bi lahko zatrl vse stvarne nagibe egoizma, tedaj bi bilo mogoče, da bi vsi dejali: Sedanje razmere nas razdružujejo, s tem nas slabe in uničujejo; zapostavimo torej vsako separatistično stremljenje, pa se združimo v edini namen, da vstvarimo take razmere, ki nam omogočijo skupno življenje in skupno delovanje, ki nam daje en cilj, ki nas narede enake.

O tem so sanjarili socialistični utopisti. Ali ker je stvarnost močnejša od vsake idealogije, je bil njih nauk neploden in zmaga je politika interesov: Razredni boj. Kjer so razmere res napredne, so politične stranke razredne organizacije. Tukaj kapitalistična, tam delavska politika; tukaj veleposestniška, tam agrarno-socialna. Te javnosti pri nas še ni in zato stagnira slovenska politika, zato propada liberalna stranka, zato

se tudi med «mladimi» ne izjasni nič. Iz «Našega Lista» n. pr. še do danes ni posneti, kaj pravzaprav hoče. Tudi, kar se giblje okoli njega, je večinoma samo negacija, reakcija proti dosedanemu neplodnemu liberalizmu. Tudi tam se govori mnogo o «slovenskem narodu» in tudi tam se prezira, da ni samo slovenskih kapitalistov, ne samo slovenskih proletarcev. In dokler si ne bodo na jasnem, čigave interese hočejo zastopati, ne bodo ustvarili ničesar.

Politična organizacija na podlagi razrednih interesov je prvi pogoj, da se omogoči tudi «slovensko politiko». Kajti skupno delo je pač mogoče, ali le tedaj, kadar je javnost v vseh rečeh. Razna kulturna vprašanja bi tudi pri nas lahko združila velike skupine; posebno velja to za šolstvo, za literaturo, za umetnost. Boj nasprotnih interesov, kjer so res nasprotja, ne izključuje zveze tam, kjer velja skupna korist. To pride zlasti v poštev v boju zoper klerikalizem. Vsaka «narodna» politika — v plemenitem, ne šovinističnem smislu — mora biti protiklerikalna. Pri nas pa je klerikalizem danes nepreporno še največja moč, čeravno se lahko vidi, da je izgubil že mnogo pristašev, da je v njegovem lastnem taboru že mnogo nesloge, ker tudi tam interesi niso enaki, in da omejuje napredujoča kultura njegovo pozicijo po vsem svetu bolj in bolj. A na Slovenskem je boj proti klerikalizmu nekonzentričen in ostane tak, dokler ne bode protiklerikalno meščanstvo politično moderno organizirano.

Kdaj se to zgodi?

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Čim hladnejšega se je kazal, tem višje je plamtela njena vroča ljubezen in danes na plesu se je privila mlada žena čvrsto ob zalega fanta in nežno mu je gledala v žalostne oči.

Sedaj leži to močno deblo uničeno na mizi; blisek golega noža ga je zadel. Od solnca ogorelo lice je tako blede, kakor obraz neveste, ki sedi gori v svatovski sobi nepremično poleg svojega ženina.

Blag stoji kaplan pred težko dohajajočim fantom; nežno mu je pogladil rujave kodre s čela in mu je položil roko na glavo. Še bližje pa je stala smrt, ki je iztegovala svojo roko po fantovem srcu.

Ali ne zija z votlimi očmi na nož, ki je porinjen do ročaja v prsi? Ali se ne smeje porogljivo: „Ta je moj! Na vaših svatbah mi je vedno dovoljen en ples, drugače ne bi bilo ženitovanje dosti lepo.“

Kaplan pa moli:

„Si adhuc vivis, ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patri et filii et spiritus sancti, amen.“

To je bila splošna odveza, odpuščenje vseh grehov, ravno tako uspešno, kakor da se je najmanjših in največjih izpovedal posamezno — ako umirajoči ni več zmožen izpovedi, a še živi.

Potem je nagovoril najbližjega kmeta:

„Pojdite hitro k cerkovniku, naj mi pri-
nese iz cerkve sveto olje za bolnike.“

Nagovorjeni kmet je pogledal drugega, ta zopet drugega, ali nihče se ni ganil. V tem je pohitela natakara proč z besedami: „Rajši grem sama k cerkovniku.“ In že je izginila.

Herzog je odprl okno. Svež dih nočnega zraka je zapihalo v sobo ter je izgnal vroči, soparni dim skozi vrata v vežo.

Celo mračna, zakajena petrolejska svetilka je zaplapolala svetleje in kaplanu se je zazdelo, da se je Mihovo lice malce po-
barvalo. Vzel je eno serviet, ki so ležale okrog, nalil je na njo vode iz steklenice in je položil mrzli obkladek Mihi na čelo. Niti očesa ni odvrnil od lica nezvestnega. Njegov pogled je bil tako čvrst, kakor bi hotel reči: „Zbudi se, zapovedujem ti. Jaz, duhovnik, sem tukaj, da ti pomagam v smrtni uri.“

In ko je tedaj obraz ranjenca nalahko zadrhtel, je bilo res, kakor da hoče zbrati umirajoče telo zadnje moči, da sluša duhovnikovo zapoved.

„Miha, jaz sem tukaj. Duhovni gospod je tukaj. Ali me poznaš?“

Mihova desnica se je gibala, pač le neopazno, a vendar tako, kakor da je hotel prijeti kaj. Hercog je položil svojo belo

Slovensko učiteljstvo in pasivna rezistenca.

Docela naravno je, da postaja učiteljstvo vedno bolj nezadovoljno s svojimi materialnimi razmerami, ker nastaja vedno večja draginja in pa ker se učiteljstvu z naraščajočo kulturo nalaga vedno več dela, za katero sta tudi večja duševna energija in vsestranska izobrazba predpogoja. Nezadovoljnost je opravičena. Toda, kako naj prične učiteljstvo boj, da opomore temu nedostatku? Ali naj učiteljstvo štrajka, ali naj prične s pasivno rezistenco?

Učiteljstvo je že tako ogorčeno, da govori danes celo o pasivni rezistenci. Zdi se mi potrebno opaziti, da sem v tem listu že omenjal stvari, ki se tičejo delavstva. Ko sem bil dotični sestavek napisal, sem moral marsikaj zamolčati, da nisem vplival slabo na štrajk v Trbovljah. Med vrsticami pa lahko čita vsakdo marsikaj, kar ni jasno izraženo; motilo je sestavek tudi nekaj tiskovnih pomot, ki pa jih vsakdo lahko popravi sam. Pasivna rezistenca se je izkazala pri zadnjih bojih železničarjev kot jako izdatno orožje. Še bolj je vplivala pasivna rezistenca tiskarjev na našo domačo javnost, ker je bila vidna, občutna; bistvo pasivne rezistence se pa ni pokazalo javnosti.

Ne tajim čisto nič, da je učitelj prav tako uslužbenec kakor delavec. Formalna razlika je sicer, ki ima jako važne posledice. Delavčev gospodar je interesiran na produktivnosti delavčeve delavne sile sam, torej poleg onih, ki so z njim v obrtovalni zvezi, poleg konsumentov, poleg splošnosti. Gospodar učiteljev je pa le administrator, upravitelj splošnosti, ki pa v sedanjih žalostnih razmerah ne čuti čisto nič ali prav malo interesa na tem, ali so uspehi v šoli dobri ali ne, ali je produktivnost učiteljske delavne sile večja ali ne. In če govorim o masi, ali pa o klerikalcih, potem lahko trdim, da je tem vseč, da so srečni, ako se omejuje naborniško delo; masa se pa po večini ne zaveda pomena dobre šole. Tukaj torej ne bi občutili ne naprednjaki, ne klerikalci škode, ako bi začela pasivna rezistenca v šoli, temveč le s posmehom, ali celo z nekakim veseljem bi gledali nanjo. Ako se ne motim, se je že pisalo po našem časopisju o enakem boju, ki naj ga prične učiteljstvo, toda tak boj bi bil udarec po vodi.

dlan v krepko žuljavo Mihovo roko in lahak pritisk mu je pokazal, da ga je bolnik izpoznal. Sedaj je na smrt ranjeni polagoma odprl motne oči. Na duhovnikov migljaj so se odstranili navzoči kmetje počasnih korakov. Zadnji je zaprl vrata. Kar se sedaj godi med duhovnikom in med žrtvo smrti, je za vse tajnost, ki jo posvečuje izpoved in ki bi bilo hudodelstvo, ako bi jo kdo hotel slišati.

Sedaj si gledata v sobi oba v oči. Pogledi ubogega Miha pravijo:

„Kajneda, še tako mlad sem, pa moram umreti? Tudi ti mi ne moreš pomagati. Ne, že čutim, da ne more srce več utripati. Tu je nekaj v mojih prsih in roke so mi čisto slabe. Ako bi mogel še enkrat pograbit njega, ki mi je storil to! V mojih pesteh bi moral umreti, ki mi je ugrabil moje lepo mlado življenje. Grozno je, ako se mora umreti . . .“

Iz duhovnikovih oči so plavali sijajni žarki svetlobe v smrtno medle, tožeče Mihove oči. Neskončno sočutje je žarelo iz njih in rekle so: „Ubogi človek, kako se mi smiliš! Kako rad bi dal moje življenje za tvoje. Kajti duhovnik tistega sem, ki je dal svoje življenje za nas vse. Vse hočem storiti, kar mi je mogoče. Tvoje posvetno

Učiteljstvo se kaj pridno organizira. Učiteljska organizacija je prav tako stanovska kakor delavske organizacije, le da tam ni označeno razredno stališče; dalje je glede učiteljstva polno zakonov, ki so bili izdani v »varstvo« učiteljstva, a ga v resnici ovirajo ne le osebno nego tudi pri poklicu in pri organizaciji. Takih ovir delavstvo nima toliko. Sedaj pa je treba poizvedeti, kdo je kriv slabih razmer pri učiteljstvu in kje je sovražnik najbolj občutljiv?

Nikakor ne bom trdil, da učiteljstvo ne pozna svojega sovražnika; pozna ga, toda doslej še nima vobče toliko stanovskega čuta, smisla za kolektivnost, da bi bilo otrslo predsodke, ki ga vežejo na meščanske privilegirane stranke. Saj učiteljstva vendar ne bomo šteli med privilegirance, kajti privilegija, da imajo vsled svojega poklica domovinsko in pa deloma volilno pravico, mu ne neseta nič. Učiteljstvo spada med inteligentni proletariat, ki ima sicer najsvetejšo nalogo v družbi, obenem pa tudi prav podrejeno mesto kruhoborca, delavca, ki ne ravna z njim »delodajalec« prav nič drugače nego podjetnik kapitalist s svojim delavcem. Pri obeh se zahteva izpolnitev dolžnosti v smislu kakršnihkoli predpisov, a dá se jima le to, kar si priborita s svojo odločnostjo.

Velika večina učiteljstva se oklepa liberalnih strank, češ, da so te za napredek. Priznati pa mora tudi učiteljstvo, da niso slovenske napredne stranke prav nič boljše nego klerikalne, ker, ako bi bile, ne bi bile čakale, kjer imajo prevlado, da bi se med drugim učiteljske zahteve odlašale ad calendas graecas. Vladajočim strankam gre za vladu in se bore edino zanjo; saj venlar vemo, da bi se bila v teku let napravila lahko že velikokrat kakršnakoli politična konstelacija, t. j. združenje res naprednih političnih struj ali elementov, če bi se bilo hotelo napredka. To se ni zgodilo; boj za prevlado pa dosega najgrše ekstreme in najpametnejši napredek se pobija s kolom, tako da je danes znak slovenstva skoro vobče — največja reakcionarnost.

Umevno je, da so to nezdrave razmere, v katerih ni iskati spasa in ga tudi učiteljstvo ne najde.

Omenjal sem prej, da hodi učiteljstvo večinoma za »naprednimi« strankami. Te stranke, ta podjetniški administrator v de-

življenje ni v mojih rokah, ali večno ti življenje ti hočem odpreti, kajti duhovnik sem. Ti pa, kajneda, mi pomagaš, da rešim tvojo dušo?“

In tedaj so govorila njegova usta z njim, ne kakor je čital v duhovniških knjigah, temveč kakor mu je narekovalo njegovo pravo, pristno človeško in duhovniško srce. Dopustiti ni smel, da bi odšel na drugi svet s sovraštvom do morilca. Umirajoči duh je moral odpustiti celo ubijalcu, odpustiti ne le z besedami, temveč z vsem srcem.

Miha je vedel, kdo mu je dal smrtni udarec. Bil je novi mlinar, Cenkin mož. Čvrsta volja, da odpusti, je tudi vlila sedaj njegovim ustnicam moč besede. In Miha se je izpovedal za celo svoje življenje in z vsako besedo je prišlo več sreče in miru v njegovo srce.

„Ti, kaplan,“ je dejal, ko mu je bil duhovnik s težavo vlil požirek vina v usta, glej, saj se mi zgodi prav. Čisto dobro je, ako umrem; tedaj bode vsaj Cenka dobra žena in ostane zvesta svojemu možu. In tako rad sem jo imel! — Kajne, da mi jo pozdraviš; in povej ji, da jo prosim, naj ostane dobra. — Tega ne sme izvedeti, da je bil njen mož tisti, ki — ne, tega ne sme vedeti, sicer zapro mlinarja, ona pa nima moža in

želnih zborih in odborih, v šolskih svetih, se še ni odločil za učiteljstvo, ker sam ne čuti materialne škode in pa ker je prepričan, da učiteljstvo v svoji dobri, resni volji ostane zvesto svojim načelom, ki se za njih firmo skrivajo slovenski naprednjaki. Ako bi pa ne imeli tega prepričanja, ne bi bili tako brez skrbi in prav radi bi napravili vsaj kompromise z učiteljstvom, da si ga ohranijo. Smešno bi pa bilo, če bi te stranke dajale koncesije, preden je učiteljstvo kaj zahtevalo odločno od njih.

Nisem sicer prepričan, da bi tak kompromis imel uspeh, ker, kakor sem prej rekel, službeno razmerje ne tangira žepov političnih strank, temveč le splošnost in je zaradi tega naravno, da bi tudi kompromis s tako stranko ne bil zdrav, odkritosrčen, nego le političen lov, političen boj za prevlado, za karijero.

Povsem nekaj drugega bi pa nastalo, ako se postavi učiteljstvo na svoje noge. Ne maram prigovarjati učiteljstva, da naj se proglasi za socialnodemokracijo, češ, zdaj smo pa rdečkarji. Ne, tega ne zahtevam. Prav priporočljivo bi pa bilo, da se učiteljstvo postavi v vrsto razrednega boja odločneje kakor doslej; ne le v organizaciji, tudi zunaj nje. Učiteljstvo ima najsvetejšo nalogo; moralo bi tudi imeti svobode in kruha. Osvoboditi se pa mora najprej samo meščanskih, privilegiranih strank, ker ne spada k njim.

Ako nastopi učiteljstvo to pot, bodo pričele stranke računati s tem in politične razmere se predrugačijo prav kmalu, obenem pa učiteljske in šolske.

Potrebna je torej najprej pasivna rezistenca v politiki — toda ne samo rezistenca, nego popolna ločitev, ker to zahtevajo učiteljski stanovski interesi.

Omenjal sem zadnjič, da pasivna rezistenca ni pozitivna. Negacija sama pa ne prinese rešitve, nego le otrplost; razvoj gre preko nje svojo pot. Naj se prične pasivna rezistenca kjerkoli, treba je nadomestiti nedostatek škode, drugačnim z delom, z organizacijo, s samostojnim nastopom, ki nadomesti vse to, kar prepreča pasivna rezistenca.

Misliti si namreč ne morem pasivne rezistence, ki ne bi škodovala vsaj dvema strankama, in svojo škodo moramo popraviti. Pasivna rezistenca je torej samo tedaj primerna, ako zadene najprej krivca. Splošnost

njen otrok — nima očeta. — Tako rad sem imel Cenko! Še v grobu ne bi imel miru, ako bi mlinar radi mene trdo ravnal z njo. Kajneda, nož vzameš seboj — tukaj — tukaj tiči — to boli! — Pa če mlinar ne bi bil dober s Cenko, mu pokažeš nož — pa ga pozdraviš od mene — saj razumeš. Kajneda, to mi obljubiš. — Potem že ve, kaj in kako — da — da — da — nož — a ne daj ga nikomur.“

Kaplan mu je stisnil roko in pogledal ga je. To je bil odgovor, da mu izpolni željo.

Še kapljo vina mu je vlil s trudom in življenja luč je v Mihi še zadnjikrat zaplapolala.

„A Cenkin otrok — moj otrok — najin otrok, kaj bode iz njega? Kajneda, za tega otroka poskrbiš, da bode boljši in pridnejši, kakor sva bila jaz in Cenka. Glej, od mene podeduje pač to, da bi bil jaz, ubogi hlapec, rad postal bogat mlinar; ako se pa poda za Cenko, postane ošaben in neodkritosrčen in če se poda po obeh, bode pač ravno tako zaljubljen, kakor sva bila midva. To pa je slabo; sedaj vidim sam, kako nesrečnega me je naredila ljubezen . . . Ali v šoli moraš izruvati plevel, da ne poraste. Tam je še čas. Moj otrok! — Nihče ne vé, da je moje

in šola direktno tukaj nista krivi. Rezistenca torej ne more biti naperjena proti šoli, proti splošnosti, nego le proti tistim, ki upravljajo šolo, ki so gospodarji pri šoli in ne store v pilog učiteljstva potrebnih reform; potem bo uspešna, pa ne predolga, ne preobčutna.

Boj se more torej najbolje izvajati izven šole. Učitelji imajo zakonito določene učiteljske konference; pri teh jim ni nujno, da bi se udeleževali razprav; to jim nič ne škoduje, ker vse tisto delo lahko opravijo na svojih društvenih shodih: da, mnogo svetleje. Obenem se pa s takim ravnanjem podkrepkuje samostojnost učiteljstva, krepki solidarnost in prepotreben smisel za kolektivnost. Ono in to skupaj bi bila sijočša pasivna rezistenca.

Ako se učiteljstvo osamosvoji in brezobzirno deluje kot stan, si bo pridobilo respect, ki je potreben, da doseže svoje pravice. Učiteljstvo ima poleg tega polno pomočkov, s katerimi dosega svoj namen potem pasivne rezistence ali sicer. Poiskalo jih bo.

Moto pasivne rezistence pa budi: Čuvaj sebe in zadnji pravega sovražnika tam, kjer je najbolj občutljiv, da ga spraviš ob moč, da ga strmoglaviš. I. M.

Volilna reforma — odložena.

Vladni načrt volilne reforme, ki je imel biti po poročilih pretečenega tedna predložen državnemu zboru najprvo v ponedeljek, potem v torek, končno v sredo, še ne leži na mizi parlamenta; mesto tega pa prihaja poročilo, da je na seji klubskih načelnikov ministrski predsednik baron Gautsch predlagal, naj se odloži volilno reformo za nekaj dni, da se prej spravi trgovinske ugovore, zlasti onega z Rusijo, pod streho. Vlada bi torej predložila volilnopravni načrt v petek ali najpozneje v soboto. Poslanec Pernerstorfer kot predsednik socialno-demokratskega kluba je grajal to odlaganje, ki daje sovražnikom volilne preosnove le priložnosti za nove intrige. Končno je bilo sklenjeno, da predloži vlada svoj načrt v petek ali v soboto — najpozneje, razprava v parlamentu pa da začne 6. marca. Državnozborna stranka pravijo, da potrebujejo osem dni za študiranje načrta, kadar jim bode predložen.

Stališče ministrskega predsednika je mogoče razumeti. Da potrebuje vlada pravo-

dete — samo jaz, ti, pa Cenka. — Ne, nihče ne sme reči, da je kaznjeno dete — ne — zato tudi ne sme nihče vedeti, da me je mlinar zabodel. Kaj neda, nož vzameš seboj? Dobro ga skrij — vse mi obljubiš — tedaj umrem lažje.

Duhovnik je obljubil, da pomiri umirajočega, dasiravno ni vedel, kako pojde z nožem. Kajti globoko je bil zaboden in čvrsto je tičal v težko dihačih prsih. Ako bi ga bil izvlekel, bi moral ranjenec umreti isti hip. Kaplan pa je moral sedaj misliti na to, da podeli umirajočemu izpovedancu še enkrat odvezo. V kotu med okni je viselo staro zarjavelo razpelce. Hercog je stopil na klop. Krepko je potegnil, pa je raztrgal trak, s katerim je bilo privezano. Stopivši na tla, je odpihnil prah s križa, pa ga je pomolil Mihi, da ga poljubi. V imenu njega, ki je še na križu molil za svoje morilce, je izrekel besede odpuščanja in kesanja. Potem je še enkrat izrekel svečane besede odveze in sveti mir je ožaril lice umirajočega.

Nemirno se je oziral kaplan po vratih. Mučilo ga je, da še ni bilo cerkovnika s svetim oljem. Kajti bil je zadnji čas, da dobi umirajoči Miha zadnje pomazanje.

Naenkrat se je ranjenec dvignil z zadnjo močjo svoje mladosti. Srepro je zrl kaplanu

časno trgovinske ugovore, je umevno. Vendar se ne more zamolčati, da je vlada grešila že s tem, ker je prepozno sklicala državni zbor. Več kakor mesec dni božičnih počitnic, to je bilo pač nekoliko preveč. Vlada je morala biti pripravljena na to, da se v parlamentu stvar zavleče, že zaradi tega, ker ima volilna reforma sovražnike, ki bi storili vse, ako bi jo mogli spraviti iz sveta. Zato bi bila morala sklicati državni zbor v takem času, da bi bila izvestno lahko predložila svoj načrt vsaj sredi svečana.

Te napake sedaj seveda ni moči več popraviti. Ali svečan gre počasi h koncu in vsaj to se mora zahtevati, da ostane vlada mož-beseda in da predloži svojo reformo še lekom tega tedna; kajti na najzadnje dneve meseca ne sme računati in da pride preosnova še ta mesec v parlament, je baron Gautsch svečano obljubil. Odlagalo se je že dosti in če bi zadnji termin, ki je določen za petek ali soboto, zopet pretekel, ne da bi bila obljuba izpolnjena, bi se moralo res misliti, da vlada nima tiste resne volje, ki jo je kazala. Ta odlčna volja pa je tem bolj potrebna, ker javni in tajni sovražniki reforme še vedno ne mirujejo ter upajo, da se ne pričakovano kaj zgodi, kar bi lahko pokopalo celo preosnovo.

Ta račun je sicer jako slab. Kdor danes še ne razume, da je postala splošna in enaka volilna pravica v Avstriji neizogibna: kdor še ne pojmi, da se splošne in enake volilne pravice ne more več preprečiti, ni politik. Te potrebe ni treba danes več utemeljevati. Vsak politični dogodek, vsaki dan v parlamentu jo ravno tako dokazujejo, kakor splošne državne, gospodarske, narodne in kulturne razmere. Splošna in enaka volilna pravica je rešitev bodočnosti; kurije so propad.

Ogrska kriza.

Z ogromno napetostjo je pričakoval ves politični svet zadnji ponedeljek. Po avdiencah ogrskega ministrskega predsednika barona Fejervarya pri cesarju v pretečenem tednu se je izvedelo, da bode ogrski državni zbor razpuščen. Semtertje se je še pojavila vest, da se vendar še poskusi mirno spravo krone s koalicijo; a takim racam ni nihče več verjel. Bilo je tudi očitno, da novi poskusi ne bi imeli uspeha. Kmalu so prišle na dan še

v. obraz: „Kajne, da storiš, kar si mi obljubil — da — duhovnik si — ti ne smeš lagati — nož — mlinarjev nož —“

Čvrsto je pograbil z obema rokama za ročaj — potegnil je — — — Padši na znak, je pomolil Miha kaplanu okrvavljeno morilno orodje. Debel curek krvi se je izlil iz rane — oči so ugasnile — „oče, odpusti mi“ — so bile njegove zadnje besede.

To se je zgodilo tako hitro, da kaplan ni mogel preprečiti. Njegov črni talar je bil ves pobrizgan s krvjo. Mrtev je ležal Miha pred njim. Ali je bil samomorilec? Ali ni sam povzročil svoje smrti, ker si je potegnil nož iz rane? Še so držale njegove roke orodje, ki ni smelo izdati morilca, da ne pripravi nesreče nad njegovim lastnim detetom in nad celo družino. Pazno je ločil kaplan mrličeve roke od noža in pri svitu svetilke je lahko čital na lesenem ročaju besedi: Jožef Gros.

Ime novega mlinarja.

S tresočimi rokami je zavil krvavo orodje v svojo belo žepno ruto, ki je hitro vsesala kri, pa ga je vtaknil v zadnji žep svojega talarja.

Potem je zatisnil mrliču oči in ga je poljubil na čelo. Kakor biser mu je kanila solza na blede lice mrtveca.

razne posameznosti glede razpustitve parlamenta. Določen je bil za ta korak dan 19. svečana. Bivši domobranski minister generalmajor pl. Nyiri je bil imenovan kraljevskim komisarjem. Ko se je izvedelo to, se je povsod pojavilo eno vprašanje: Kaj stori koalicija?

Vprašanje je bilo zamotano prvič, ker so listi naznanjali, da se razpiše nove volitve, »kadar se pomirijo duhovi«, drugič vsled imenovanja kraljevskega komisarja. Čemu ta komisarijat, katerega ustava res ne pozna, pa naj se skuša komentirati njegovo imenovanje kakor se hoče!

Samo en odgovor se je našlo na to vprašanje: »Koalicija bi se utegnila upreti razpustitvi državnega zbora in za ta slučaj ima kraljevski komisar pooblaščenje, da porabi najskrajnejša sredstva. Toda ta argument je bil vsekakor nelogičen. Krona ima nedvomno pravico, da razpusti državni zbor, ako misli, da se ne more vladati z njim in koalicija ne bi imela nobenega pravnega povoda, da bi se uprla kraljevi volji. Šele imenovanje »kraljevskega komisarja« ji je dalo sredstvo za to, ker sedaj lahko izjavlja, da po ustavi nihče drugi ni pooblaščen za razpustitev, kakor vladar z odgovornim ministrom. Krona pa je po temeljnih zakonih tudi dolžna, pravočasno sklicati nov parlament; seveda je njena dolžnost samo ta, da se drži zakonitega termina, in da bi morala naznaniti, kdaj se vrše nove volitve, se ne more zahtevati ravno sočasno z razpustitvijo. Ali tiste ominozne vesti, da se počaka na pomirjenje duhov, so le še prav razburile duhove, kajti takega termina faktično ne pozna noben zakon.

Da koaliciji razpustitev ne bode všeč, je bilo lahko uginiti. Ali to ji ne bi bilo prav nič pomagalo. Drugo je vprašanje, ali je bilo treba gnati stvar tako daleč. Ogrski parlament sicer ne izraža volje ogrskih narodov; državni zbor, ki izhaja iz takih privilegij, kakršni vladajo doslej na Ogrskem, se ne more imenovati zastopstvo naroda. Toda na to stališče se lahko postavi ljudstvo, ki je politično brezpravno, a ima uzrok, da zahteva politično enakopravnost. Za vlado pa je parlament tak, kakršen je, zakonodajni zbor. To so vse vlade respektirale toliko časa, dokler so imele večino v parlamentu in najmanj nedosledno je, ako se pravic večine v tistem hipu ne prizna, ko hoče ta

Hercog je pristopil k vratom in ko jih je odprl, je dejal ljudem, ki so čakali zunaj: »Končano je.«

Plaho so vstopili. Na pol radovedni, na pol bojzljivi so ogledovali mrliča.

„Ta si davi tudi ne bi bil mislil tega — pa kako leži — — Jezus, Marija, koliko krvi!“

Vse te opazke je hitro odrezal kaplan s tem, ka je pokleknil in začel moliti.

„Oče naš — — gospod, daj mu večni mir . . .“

Vsi navzoči so posneli njegov primer. Cela izba je bila polna klečečih molilcev in vsaki novi prišlec je pokleknil med vrati ali pa v veži.

Veličanstvo smrti je prepodilo vinske megle iz razgretih glav in svečano, kakor v cerkvi, resno kakor pri mrtvaški maši, se je glasila soglasna molitev.

Iz svatovske sobe pa se je vmešaval poskakujoči takt plesnih napevov, petje in skakanje med molitev, ravno tako kakor da se bori pustni torek s pepelnično sredo.

Ali ne le, da je prodirala godba dol. Tudi glasna molitev je našla svojo pot v plesno dvorano. In sedaj je vsakdo vedel, kaj pomeni molitev. Par za parom je nehal plesati ter je sedel k mizi, ali pa je zapu-

večina nastopati kot zastopnica volilcev in ne kot pokorni služabnik vlade.

Pravi se, da krona ne more odnehati od svojega stališča v armadnem vprašanju. Tudi ta nazor se lahko razume. A ko je postalo jasno, da koalicija ravno v tem vprašanju ne odneha od svojega stališča, bi se bilo lahko prikrajšalo krizo s tem, da bi se bilo že takrat apeliralo na volilce, to se pravi, da bi se bilo razpustilo državni zbor in razpisalo nove volitve. Jasna je bila stvar že davno. In da se je državni zbor neprenehoma odlagalo, namesto da bi se bilo takoj storilo, kar se je zdelo potrebno, je bila na vsak način velika politična napaka.

Novo vprašanje pa je: Kaj bode sedaj? Parlament je razpuščen. Oficijozni glasovi trdijo, da nihče ne misli na absolutizem. Torej bode kmalu treba razpisati volitve. In kaj, ako bode uspeh zopet tak, kakor je bil pri zadnjih volitvah? Ako ne bode pritiska, je pri sedanji kvaliteti volilcev celo mogoče in verjetno, da se povrne koalicija še povečana, posebno da dobi Košutova stranka še več mandatov. Kriza je torej še nerešena, pač pa se še poostri. In kaj tedaj?

Ali pa se misli na kaj drugega! Kombinira se lahko vse mogoče. Ali hoče morda vlada apelirati na volilce — pa ne na sedanje, temveč na tiste, ki bi res izražali voljo narodov?

Hoče li morda oktroirati splošno volilno pravico, pa tedaj razpisati volitve. To bi bilo sredstvo, da dobi drugačen državni zbor, kakor je bil sedanj; ali nihče ne more vedeti, ali bi to šlo gladko.

Vsekakor je jasno, da si vlada sama ni na jasnem glede bodočnosti. In to je največje zlo. Politika, ki tava po temi, je najhujša in v njej se skrivajo največje nevarnosti.

Mi nimamo razloga, da bi se zavzemali za ogrsko koalicijo. Zoprna katerija je to, ki s svojo puhlo ošabnostjo ne more vzbuditi nobenih simpatij. V samem šovinizmu se napenja. Napram Avstriji igra ulogo brezvestnega, skrajno egoističnega izkoriščevalca. Napram nemadbarskim narodom na Ogrskem je krivična. Za zahteve in potrebe delavstva nima prav nič smisla. Ali parlament je končno vendar parlament in tista beseda, da je absolutizem boljši od take ustavnosti, je zelo prazna. Za ogrsko koalicijo se ne zavzemamo, ali za konstitucionalnost se moramo zanimati.

stil neprijetno hišo z mrličem. Samo nekateri najrazudanejši, ki se posmehujejo življenju in smrti, so hoteli šele prav veselo zaplesati. Toda godci so spravili gosli in trobente v zavoje iz mehke telečje kože, zbrali so se pri prazni mizi in so si razdelili zaslužek.

Hitro se je izpraznila plesna dvorana. Samo mlinar in njegova žena Cenka sta še sedela tam. Saj tudi nista mogla oditi; noge ju ne bi bile nosile. Ko sta naenkrat zaslišala mrtvaške molitve, sta oba začutila, da ju je nekaj zbadlo in nehote sta se oba prijel za srce. Od srca pa je zdrsnila mlinarjeva roka dol k pasu, kjer je visel mali žep za nož. Bil je prazen; tipajoči prsti niso našli noža. Tresoča roka je naznanjala po razburjenih živcih srcu: „Morilec si!“, glavi pa: „Izgubljen si; nož te izda.“

In tudi Cenkina roka je trudna padla raz utripajoče srce, pod katerim je že živel dete umorjenega.

Sedela sta drug poleg drugega, pa vendar sta si bila neskončno oddaljena. Oba sta imela toliko opraviti z lastnimi groznimi mislimi, da nobeden izmed obeh ni mogel niti slutiti skrbi drugega.

Videli pa smo, da je bil ogrski državni zbor razpuščen s pomočjo bajonetov. V ponedeljek jutraj je bil pred državno zbornico v Budimpešti pravi policijsko-vojaški tabor. Vhode v zbornično poslopje je zasedla policija. V zbornično dvorano sta prišla dva častnika generalnega štaba in sta prinesla predsedniku zbornice pismo kraljevskega komisarja ter kraljevo ročno pismo. Po končani seji, ki je sicer vrnila pisma kot neustavna ter je protestirala, a se je vendar mirno zaključila, je prišel polkovnik Fabricius s policisti v zbornico, v tem, ko so domobranci z nasajenimi bodali zasedli vsa vrata, pa je tam prečital kraljevo ročno pismo, s katerim se razpušča parlament in je zažugal, da porabi silo, ako se ne odstranijo vsi. Kdor je bil še v poslopju, so ga domobranci izgnali in potem so zapečatili vse prostore v parlamentu.

To poraja misli, katerih se ni lahko iznebiti. Moč parlamenta se pokaže tukaj jako majhno in nehoté se urine človeku vprašanje: Kaj, ako bi prišel parlament v drugih res važnih vprašanjih v navskrižje z drugimi ustavnimi faktorji? Kaj, ako bi se res poseglo po njegovih pravicah? Kakšno moč ima, da se brani?

Vojaki, ki so jih poslali v budimpeštanski parlament, so slušali, ne da bi bili vprašani, ali ima državni zbor prav ali ne. V tem slučaju poslanci res niso imeli pravice, da bi bili ostali skupaj, čim je bil razpust razglašen. Ali vojaki bi bili slušali, ne da bi bili vprašani, tudi če bi bile kršene pravice parlamenta. In to so bili ogrski domobranci, ki ne prisegajo samo kralju, temveč tudi na ogrsko ustavo. Recimo, da pride enkrat vladar, ki se tudi za ustavo noče več meniti. Kaj tedaj? Ako pošlje vojaštvo v parlament, da ga razženejo, naredi s pomočjo militarizma lahko konec čeli ustavnosti. Da je absolutizem že zaradi gospodarskih razmer trajno nemogoč v našem času, spada na drugo stran. Važno je, da je militarizem v sedanji obliki lahko nevaren konstitucionalnemu življenju. To obsega jako tehten nauk zlasti za „patriote“, ki nočejo razumeti, kako opravičena je socialnodemokratska zahteva po reformi vojaštva.

Za koalicijo pa ima ta dogodek še poseben nauk. Ako so delavci imeli kje kak boj, se je hitro mobiliziralo vojake in meščanskim junakom je bilo to vselej všeč. Sedaj lahko spoznajo, da udari šiba, ki je

pripravljena, danes po tem, jutri pa po drugem hrbtu. Bajoneti, ki se jih brusi proti delavcem, se obrnejo lahko tudi proti poslancem.

«Vojaško» vprašanje je provzročilo težko sedanjost na Ogrskem, vsleg katere lrp — tega se ne da zatajiti — tudi Avstrija. «Vojaško» vprašanje bi bilo res treba rešiti, toda ne v smislu ogrske koalicije, temveč v smislu vsesvetovne socialne demokracije. Dokler je vojaštvo organ izven ljudstva, visi vedno Damoklejev meč nad svobodo.

* * *

Ogrska koalicija se je pripravljala na ponedeljek. Imela je sejo za sejo in ves svet je pričakoval, da se odigra ta dan velika drama. Doživeli pa smo samo tragikomedijo. Koalicija bi bila rada podala svetu vzor silnega junaštva, pa ni imela korajže za to. In tako se je iz velikanskih načrtov izlela smešnost. Dve poti je imela koalicija: Priznati mirno, da ima krona pravico, razpustiti državni zbor, dostojno označiti nepravilnostim, ki so bile storjene, pa se potem dostojno raziti; ali pa postaviti se na stališče, da se ji godi krivica, protestirati z vso energijo pa se upreti tudi sili. Prvo bi bilo modro, drugo bi bilo hrabro. Koaliranci pa so hoteli biti junaki brez riskiranja. In ker to ni bilo mogoče, je njih nastop moral biti komičen. Hoteli so prezreti razpust pa so odšli iz zbornice, kakor da se ni zgodilo nič; kakor ki se igrajo, so sklenili «prihodnjo sejo» za sredo. Potem pa je prišel polkovnik Fabricius po nalogu kraljevskega komisarja Nyirja ter je naredil čeli komediji konec s tem, da je prečital reskript glede razpustitve in domobranci so gonili posameznike iz zbornice kakor kroka je po pretepu v krčmi. Zares historična drama se je odigrala brez dostojnosti.

Častilci meščanskega «radikalizma» so dobili kaj slabo sliko. Zgodilo se je že večkrat, da so vojaki ali policaji vdrl v kak parlament; Napoleon je že poskusil to sredstvo; parlament v Kroměřížu je bil tako razgnan; v avstrijsko zbornico so prišli policaji. Tako tragikomično se take drame niso odigrale nikjer, kakor v Budimpešti. To je nov dokaz nazadovanja in oslavljenja buržoazije. To je znamenje, da je za bodoče boje treba novih, krepkejših elementov — in teh ne bode od drugod, kakor izmed delavstva.

Gostilničar je silno hitel, da spravi mrtvega gosta iz hiše. Nosilnico so prinesli v izbo, položili so mrliča nanjo, pa so ga privezali z vrvmi. Kaplan je vzel eno izmed razmetanih brisalk ter je z njo pokril mrtvevo lice. Gostilničar pa je debelo pogledal, pa je vzel brisalko. Kako lahko bi se jo izgubilo in tedaj tucat, ki je bil tako natančno sestavljen, ne bi bil popoln.

Štirje hlapci so vzdignili čudno breme. Eden je šel naprej s svetilko. Kaplan jim je sledil; tukaj ni imel ničesar več opraviti. Na stenskem žeblju je pač opazil župnikov klobuk; pustil ga je mirno tam, kjer je visel. Ko so prišli pred hišna vrata, je opazil, da so zavili z mrličem na levo proti cerkvi. Hitro je stopil za njimi, pa je vprašal:

„Kam pa ste se namenili?“

„V mrtvašnico naj ga odnesemo, je rekel gostilničar,“ je odgovoril prvi nosilec, ne da bi se ustavil.

Ta mrtvašnica pa ni bila nič drugega, kakor k cerkvi prislonjena lesena baraka, shranišče za deske, s katerimi se je pozimi pokrivalo kamneni pod v cerkvi. Grobar pa je imel tam svoje lopate in vrvi, s katerimi je spuščal krste v grobove. Kvečjemu vsakih

Nepotrpežljivo je čakal krčmar, da konča kaplan mrtvaško molitev, kajti mrliča ni mogel, bolje rekoč ni hotel obdržati v hiši.

Ko je videl, da je Miha umrl, je poslal hlapca s svetilko na dvorišče po nosilnico za travo, s katero nosijo ob sv. Lovrencu seno s planinskih travnikov v stoge.

„V koči za vozovi mora biti kaj takega,“ je dejal.

Prinesli so nosilko pri zadnjih vratih, ravno ko je natarica prihitela skozi sprednja.

Krčmar jo je že začel zmerjati, kje da se potepa in zakaj ne ostane pri delu. Ona pa ni poslušala njegovega togotenja, temveč je s pretrganimi besedami povedala kaplanu, da dolgo ni našla cerkovnika. Končno je čutila nekaj smrččega poleg cerkovnikove hiše; to je bil mežnar, ki je bil tako pijan, da ni našel hišnih vrat, pa je legel v travo. Ko ga je toliko pretresla, da se je zbudil, nista mogla najti cerkvenega ključa, akoravno sta preiskala vso izbo. Gotovo ga je imel cerkovnik v žepu, pa ga je izgubil.

„Seveda ne bi bil mogel pomagati ne cerkovnik, ne ključ,“ se je tolažil kaplan.

Miha je umrl v miru tudi brez zadnjega pomazanja.

Politični odsevi.

V državnem zboru je v ponedeljek začela debata o izjavi barona Gautscha glede avstroogrškega vprašanja. Govorili so poslanci Grabmayer, Dzieduszycki, Groß in dr. Ellenbogen. Vsi govorniki so bili v tem složni, da je sedanji položaj neznosen. Socialno-demokratski poslanec dr. Ellenbogen je naglašal, da je politika, ki hoče za vsako ceno ohraniti sedanje razmere, napačna. Ostro je kritiziral ogrsko koalicijsko, poudarjal pa je, da je ločitev tudi v interesu Avstrije, ki sedaj le plačuje ogrske potrebe. Tudi ločitev vojske ne bi bila škodljiva; Avstrija bi imela od tega le dobiček, ker bi potem Ogrska morala sama plačevati svojo vojsko. A če bi avstrijski parlament tudi hotel preprečiti ločitev, vendar nima sredstev za to in vsled tega je bolje, ako stori Avstrija sama potrebne korake, da se pride do mirne ločitve, kakor pa, da bi se morale pozneje sprejeti razmere po volji Madjarov nam samim v škodo. — Na interpelacijo nemške ljudske stranke glede Maroka je odgovoril baron Gautsch, da se ni bati zamotanja, ker žele vse države mir. Avstrija zasleduje v Maroku samo gospodarske interese. Na hrvatsko interpelacijo glede kolinskega konflikta s Srbijo je pa odgovoril ministrski predsednik, da želi vlada ureditev trgovinskih razmer s Srbijo.

Hrvatsko-srbsko-madžarska konferenca, ki bi imela biti v ponedeljek na Reki, se ni vršila, ker je bil tega dne budimpeštanski parlament zaključen. Košut je brzojavno izrekel željo, da se preloži konferenco na 28. svečana. Sedaj pa je vprašanje, ali se bode konferenca sploh vršila, ker stoje nekateri hrvatski delegati na stališču, da bi bili pogovori z madžarskimi poslanci vsled razpusitve ogrskega državnega zbora brezpomembni in da je treba počakati na prihodnje volitve, odnosno na prihodnji parlament.

Papežu ni všeč ločitev cerkve od države na Francoskem. Izdal je encikliko, namenjeno katoličanom na Francoskem, v kateri obsoja postavbo, češ, da žali »od boga postavljeno cerkveno hierarhijo«, cerkveno svobodo in cerkveno lastninsko pravico. Da papežu osvoboditev države ni všeč, že verjamemo. Ali privaditi se bode moral. Svobodo drugih so v Rimu vedno imenovali zatiranje cerkve. To

je le koristno; polagoma vsaj izpozna svet, kaj tiči za klerikalnimi frazami. In kdor spozna neresnico v eni strani, se ga poloti sum tudi glede drugih. To pa je koristno.

Novi francoski predsednik Fallières se je preselil v elizejsko palačo in je prevzel predsedništvo francoske republike.

V angleškem parlamentu je bila v ponedeljek otvoritvena seja. Kralj Edvard jo je otvoril s prestolnim govorom, v katerem pravi, da so razmere z vsemi državami trajno prijazne; omenja pogodbo z Japonsko; izreka upanje, da pride konferenca v Algesirasu do trajnega miru; pravi, da je položaj v Makedoniji še vedno nevaren. — Irski poslanci so sklenili, da se ne pridružijo niti liberalni, niti konservativni stranki. V novem parlamentu bodo igrali delavski poslanci veliko ulogo.

Domače stvari.

Stritarjev slavnostni večer priredi društvo pisateljev in novinarjev dne 6. marca v slovenskem gledališču. Vspored začne s prologom, ki ga je spenil prof. Funtek in ga govori režiser slov. gledališča gosp. Dobrovolny. Potem se uprizori Stritarjevo dramatično sceno »Medea«, en čin Smetanove opere »Dalibor« in eno dejanje Stritarjeve drame »Logarjevi«. Kakor čujemo, pride zaslužni pesnik takrat v Ljubljano. — Dne 3. marca ima prof. Tomišek v »Mestnem domu« predavanje o Stritarju.

Jugoslovanska ideja razgovili zopet po predalih slovenskih meščanskih časopisov. Srbsko-bolgarska trgovinska zveza in srbsko-avstrijski spor dajeta lepo priložnost za to. Nam bi bilo to prav všeč, ako bi le mogli enkrat izvedeti, kaj pravzaprav obsega jugoslovanska ideja. Ako objavlja »Slov. Narod« dolge gliste znanega »Wichtiguerja« — uta, ako pisari »Slovenec« o fantastičnih makedonskih dogodkih, še ne vidimo v tem ne jugoslovanske ideje, ne njenega realiziranja. Smešno je, kadar pisari »Slovenec« o jugoslovanstvu, tisti »Slovenec«, ki trobi v en rog z zagrebškim klerikalnim »Hrvatstvom« in s Frankovim »Hrvatskim Pravom«, s temi fanatičnimi sovražniki Srbov, ki pa so vendar tudi Jugoslovani in jih ni mogoče pozabiti za zajutrk. Smešno je, če se klerikalno glasilo

„Le ostani, duhovni gospod! Saj bi nas bilo res sram, če ne bi storili te prijaznosti svojem ubogemu mrtvemu tovarišu. Fantje — primite! — Tako. — Lahko noč, duhovni gospod!“

Tako je dejal najmlajši.

Žalosten izprevod je odšel v temno noč.

Kaplan je postal in pogreznjen v misli, je gledal za njim. Kakor veša je plavala svetilka in kmalu je izginila za zavojem ceste. Semtertja se je zglasilo vriskanje vračajočih se parov s planin; a tako veselo ni bilo, kakor po navadi. Smrt je ogrnila dolino s svojim plaščem.

Kaplan je moral iti preko pokopališča, da pride domov. Kakor iz navade, je zavil k cerkvi. Vrata so bila odprta in tudi izgubljeni ključ je bil v ključavnici. Cerkovnik je bil, ko je odzvonil angeljsko češčenje, najbrže z eno nogo zopet v gostilni, ko je bila druga še v cerkvi. To ni bilo čudno; saj se mu je postreglo v krčmi brez denarja, kakor gospodu župniku.

Hercog je vstopil v cerkev ter je izmolil de profundis za Miho. A kmalu se je tresel mraza.

Nekoliko minut — in bil je zopet preko zidu v svoji hladni sobi, pa je pohitel, da

na papirju navdušuje za tako idejo, ko vendar ne prizna ničesar razven katoličanstva, pa mora vendar vedeti, da so Srbi pravoslavne vere, da je v Bosni in v Hercegovini mnogo mohamedancev Jugoslovanov in da so zlasti na Hrvatskem številni Židje tudi Hrvati. Služiti Rimu, pa simpatizirati s pravoslavnimi, z islamiti in Izraeličani — to je preveliko protislovje. Ali tudi »Slovenski Narod« še ni nikoli definiral jugoslovanske ideje, in vsi pokrajinski listi tudi še niso storili tega. Kdor se navdušuje za kako stvar, jo mora vsaj poznati. Prosili bi torej popolnoma resno pojasnila. V naših očeh je stvar važna. Socializem je kultura in reči si upamo tudi nasprotno: Kultura bodočnosti je socializem. Zato nam kultura ni deveta briga; kar jo more pospešiti, hočemo porabiti. Torej bi tudi radi vedeli, ali je jugoslovanska ideja, kakor si jo mislijo naši narodnjaki — ako si sploh kaj mislijo pri tem — kulturno sredstvo ali ne. Prepevanje nacionalnih pesmi, vzajemni sprejemi, brzojavni pozdravi, to ni nič. To je megla. Ideja, ki je samo megla, je pa slepilo. Treba je imeti jasen, določen in seveda tudi dosežen cilj in potem je treba delo uravnati v približevanje k cilju. Kakšen je torej smoter jugoslovanstva v kulturnem, v jezikovnem, v gospodarskem, v političnem oziru? To je treba enkrat definirati, da bode ljudstvo vedelo, pri čem da je. Šele tedaj se bode lahko tudi kaj storilo. Vse drugo pa so prazne čanče.

Na čast Stritarju je priredilo dijaško društvo »Slovenija« v Kursalonu na Dunaju večerno veselico. Pravzaprav malenkostna stvar v vsakem oziru. Stritar je precej spisal, ali da bi bil kvalitativno kdove kako obogatil našo literaturo, je zelo evfemistična trditev. Da mu je priredila »Slovenija« za njegovo sedemdesetletnico časten večer, je pa že s tem opravičeno, da je njen častni član in pa da je pisal v času, ko je bila slovenska literatura še prava »pepeljuga«. Zabava je bila čisto interna, brez zunanjega hrupa, in to je bilo prav. Vendar pa so imeli udeleženci razne zapreke. Za veselico so izvedeli Schönererianci, pa so mislili, da morajo storiti nekaj v varstvo nemštva. V ta namen so priredili demonstracijo v mestnem parku pred Kursalonom. Tudi to je bilo malenkostno v vsakem oziru; prvič, ker je bila smešna razburjenost zaradi slovenske soareje, drugič, ker je bila »demonstracija« klavrna kajti množice ne spravijo Velenemci

pride v toplo posteljo. Ko je odložil talar, je padel nož na tla, da je zažvenketalo. Pobral ga je in položil v miznico, ki jo je pazno zaprl.

Že so se javljale na vzhodu prve rdečkaste barve novega dneva, ko je zaspal in prvi petelinov klic na dvorišču ga ni mogel več zbuditi.

A v miznici je ležal okrvavljeni nož z odlomljeno ostjo.

Ako bi hoteli pisati mikaven roman, bi imela fantazija dosti snovi za zanimiv kriminalen slučaj: Odlomljeno ost najdejo pri razudenju. Kuharica, ki preiskuje skrivoma kaplanova pisma, najde krvavi nož. Kaplan, ki ga pokličejo za pričo pred sodišče, pride v zadrego; dolžnost pričanja in spovedni pečat si sovražno nasprotujeta. Konečno je duhovnik žrtev spovednega pečata — v malem Janez z Nepomuka . . .

Ker pa ta spis ni plod bolj ali manj živahne fantazije, temveč pripoveduje vsaka vrstica samo resnične dogodke, mora potrpežljivi čitatelj odpustiti nedostajanje mikavnih in razburjajočih momentov. Resnica sama naslika morda še temnejšo sliko, kakor bi jo mogla najbolj razgreta fantazija.

Dalje prih.

deset let je prišel sem mrlič in tedaj je bil samomorilec.

„Tam bi ležala sedaj Lenka, ako je ne bi bil rešil,“ je mislil kaplan. A tudi Miha, čegar dušo je rešil, ni smel priti v ta nedostojni kraj. To je moral preprečiti.

„Ljudje, kaj pa vam prihaja na misel? Kaj ni bil mrtvec vaš dobri tovariš? In sedaj bi ga kakor človeka, ki se je sam obesil, vtaknili v tisto luknjo, kjer bi ga še lahko požrle podgane?“

„Seveda, prav imaš,“ je odgovoril tisti, ki je nosil svetilko.

„Torej ga odnesite tja, kjer je prostor zanj,“ je ukazal kaplan.

„E, kam pa?“ so vprašali nosilci.

„Kaj ne veste tega? Glejte, toliko let je služil Miha doli v mlinu, pa se je trudil in mučil za mlinarjeve. Menda sme tudi v smrti odpočiti nekoliko dni tam. Ali mislite, da ne? Kaj bi vam bilo všeč, ako umrjete, pa bi vas enostavno vrgli iz hiše, kjer ste dannadan težko delali?“

„Seveda, prav imaš že. Ali dol v mlin je hudirjeva pot. In težak je Miha tudi. Pa kar strah je skoraj človeka — pa počij z mrličem.“

„Grem pa z vami, da vam pomagam nesti.“

na Dunaju na noge. Malenkostni in prosti dogodki pa je povzročil več hrušča, kakor je bilo vredno. Slovenski časopisi so priobčili razburjene telegame. Vedenje Vsenemcev pod vodstvom nekaterih poslancev je bilo gotovo pobalinsko; ali pa se ne zdi našim narodnjakom, da je pobalinstvo čisto enako, ako se moti n. pr. Schillerjevo slavnost, ako se ometuje Grünov spomenik z blatom i. t. d.? Jeze se nad šovinizmom Malika in Steina, junakov, ki nimajo na Dunaju prav nobenega pomena in ki jih pametni Nemci sami ne vpoštevajo. Doma pa sami navajajo ljudi na šovinizem in zmerjajo vsakogar, kdor ne trobi v njihov rog. Morda bi bilo tu tudi nekoliko avtokritike dobro? Predstavljalo se je stvar tako, kakor bi bili Dunajčani napadali Slovence pri Stritarjevi slavnosti. Treba je vendar konstatirati, da se razven peščice Wolfijancev in Schönereriancev živi duši na Dunaju ni sanjalo, da bi šli motiti slovensko akademijo. S takim nevtemeljenim pretiravanjem se hoče le dokazati potrebo šovinizma, dočim pokazuje dogodek v svoji malenkosti, da je šovinizem samo umetna rastlina. Tudi Stritar sam s svojimi naivnimi verzji o »sovražnem mestu« bi lahko nekoliko treznejše mislil o takih rečeh... Da se je moralo govoriti o aferi tudi v parlamentu, je kar samoobsebi umevno. Odlikoval se je zlasti duševni revček Malik, ki je porabil prilžnost, da je tudi delavce imenoval »Pöbel«. Schuhmeier mu je dal odgovor, ki ga je zaslužil in je tudi naglašal, da je Dunaj glavno mesto ne le Nižje Avstrije, temveč cele države, da mora biti torej članom vseh narodov mogoče, da se tam prosto gibljejo.

«Edinost» pravi v svojem poročilu, da se je tisti večer prikazala nemška kultura v vsej svoji nagoti. Žargon tržaškega lista je že znan. V imenu slovenske kulture se mora pa vendar protestirati proti taki hujskajoči pisavi. V Trstu bi lahko vedeli, da ni imela nemška kultura ničesar opraviti z onimi pobalinskimi izgredivi. Poslanček Malik ni reprezentant nemške kulture, ki je vključ v vsej nacionalni zakajenosti velika in bogati in kateri imajo — to je resnica, ki je ni moči utajiti — tudi Slovenci na kulturnem polju prav mnogo zahvaliti. Kdor tako neumno smeši kulturo drugega naroda, ponižuje kulturo lastnega rodu. To naj si pri »Edinosti« enkrat zapišejo za ušesa. S takimi nesmiselnimi frazami so slovenskemu narodu več škodovali, nego so mu koristili s svojim »delom».

Rudniški zdravnik dr. Berdah v Trbovljah je postal ponižni sluga ravnatelja Tenscherta. Le ta mu je komandiral: Kdor je odpuštěn, ne dobi več zdravil in bolnišnice, — in dr. Berdah posluša. Neki fant ima od bolezni popolnoma zvito nogo; vsak slepec mora videti, da je nezmožen za delo; zdravnik dr. Berdah ga podi na delo. Drug rudar je težko na srcu bolan; zdravnik Berdah ga preišče in ne najde ničesar; mož gre k celjskemu zdravniku in le-ta konstatira, da je nezmožen za delo in nevarno bolan. Tako razni drugi. Dr. Berdah je uslužbenec delavskega zavoda bratovske skladnice; v predstojništvu sede naši sodrugi, ki mu naj v prihodnji seji povedo, da se nima držati zapovedi kakšnega zbesnelega madžarskega direktorja, temveč le tega, kar zahteva statut in pravičnost.

Na pustni ponedeljek prirede organizirani steklobrusi v Zagorju navadno plesno veselico v prostorih g. I. Müllerja. Začetek ob 7. uri. Čisti dobiček je namenjen lokalni organizaciji jugoslovanske socialdemokratske stranke v Zagorju.

Socialni pregled.

Brutalnost trboveljske družbe se kaže zlasti v odpustu 32 rudarjev. Od teh tudarjev je delalo v rudniku: šest delavcev po

5 let, dva po 6 let, štirje po 7 let, pet po 8 let, trije po 9 let, eden 10 let, eden 11 let, eden 16 let, trije pa **čez 20 let**. Vsak teh odpuštěnih ima tedaj vsaj 1 provizijski razred. A pravila bratovske skladnice so tako pomanjkljiva, kakor nikjer v Evropi. Rezervni delež se dobi (ako znaša manj kot 100 K) po enem letu, drugače pa sploh ne predstavlja onemoglostjo. Penzionira se pa rudarja šele, ako napravi rudniški zdravnik spričevalo, da je za delo nezmožen. To spričevalo je pa od zdravnikov, ki trobijo v rog družbe, težko dobiti. Na drugi strani pa ne dobi nikdo, ki je nad 40 let star, v rudniku dela. Brez penzije in brez dela tedaj! Mimimo, da se mora vsak civiliziran človek zgražati nad to brutalnostjo. A družba seje veter in bode žela vihar!

Iz stranke.

„Slobodna Riječ“, glasilo hrvatske socialnodemokratske stranke, je s svojo zadnjo številko tako povečala obliko, da ima sedaj skoraj dvakrat toliko vsebine, kakor jo je imela doslej. Obenem naznanjajo hrvatski sodrugi, da pripravljajo izdajanje še drugega lista pod naslovom »Napred«. Naj bi ta napredek hrvatskih sodrugov služil tudi slovenskim sodrugom za vzor! Tudi nam je nujno treba razširjenja časopisja.

Gospodarski pregled.

Idrija. Prva idrijska čipkarska zadruga v Idriji je imela prvi redni občni zbor dne 11. svečana 1906 v prostorih ženskega društva »Veda« pod predsedstvom sodruginje Alojzije Kosove. Na dnevnem redu je bilo: 1. Čitanje zapisnika ustanovnega občnega zbora. 2. Poročilo načelnikstva o delovanju zadruge od 1. majnika do konca leta 1905. 3. Poročilo računov za leto 1905 in razdelitev čistega dobička. 4. Poročilo nadzornikstva in podelitev odveze načelnikstvu. 5. Volitev štirih nadzornic in ene namestnice. 6. Poročilo o izvršeni reviziji zadruge. 7. Predlogi in nasveti. O delovanju zadruge je poročala načelnica Marija Hladnik. S skromnimi močmi smo začele težavno delo in nasprotniki (trgovke in trgovci z čipkami) so se nam smejali in se norčevali, češ, kako pojdejo te uboge delavke na svetovni trg. Ali s trudopolnim delom se je nam posrečilo, da smo same gospodarice; v 6. mesecih se je izplačalo zadrugnicam za čipke 5517 kron 53 vin. in sedaj ob koncu leta dobe 5 odstotkov dividende. V začetku nismo imele posebno veliko denarja. Žensko društvo »Veda« nam je posodilo 357 kron za temeljni kapital. Trgovci s čipkami v Idriji so v začetku nekoliko poskočili z cenami, ker so mislili, da s tem uničijo zadrugo ali ravno to je odprlo čipkaricam oči, češ, zakaj popreje nisle hoteli boljše plačevati. Zadruga je zato pokazala dobro stran. Svojo opravičenost je tudi kmalu dokazala. Sedaj ima že po celi Avstriji odemalce blaga, na Dunaju, v Pragi, v Zagrebu, v Gradcu, v Ljubljani itd., tako da se je meseca januarja tekočega leta že razpečalo za 3800 kron čipk. V prvi vrsti se gre zadrugi za to, da se gmotno stanje čipkaric zboljša. Na nas je ležeče vse; do sedaj smo morale od našega krvavega zasluzka dajati drugim dobiček, drugi so si premoženje nakopičevali. Me bi sicer že zdavnaj lahko imele tako zadrugo, ali nihče nam ni pokazal te poti. Žensko društvo »Veda« je začela zbirati kapital, mé smo se jele zavedati — in ustanovila se je zadruga. Koncem leta 1905 je imela 102 zadrugnice. O stanju blagajne je poročala blagajničarka Rūžena Kristanova. Dohodkov 10.981 K 73 vin., izdatkov 10.868 K 74 vin.; ostalo v blagajni 112 K 99 vin. Dobiček 6733 kron 26 vin., izguba 6152 K 21 vin., čisti dobiček

torej 581 K 5 vin. Bilanca: aktiva 6001 K 75 vin., pasiva 6001 K 75 vin. Razdelitev čistega dobička 5 odstotkov za 5517 K 53 v = 265 K 90 vin., skupaj 581 K 5 v. Blagajniško in nadzornikstveno poročilo se je vzelo na znanje in se je podelila odveza načelnikstvu. V odbor so bile izvoljene: Jereb Marija, Erzen Marija, Reven Franciška, Jereb Marijana in Lapajne Neža. Poročilo revizije zadruge se je sprejelo na znanje. Govorile so še nekatere zadrugarice, potem je zaključila sohr. Kosova občni zbor. J.

Umetnost in književnost.

Slovensko gledališče. V nedeljo zvečer »Lukrecija Borgia«, drama v treh dejanjih, spisal Viktor Hugo. Gledališče razprodano, aplavz neskončen, kritika zadovoljna — kaj bi še? In vendar bi se človek zjokal, ne nad tistimi žrtvami, ki jih pisatelj pomori brez števila, temveč nad žalostnimi razmerami, v katerih je mogoče, da doseže Lukrecija Borgia tak uspeh, v tem ko se resnično dobre stvari, ako sploh pridejo na oder, ne morejo obdržati na repertoarju. Kam smo prišli z estetičnim okusom, da je mogoče peti take himnuse dram, ki deluje z najbolj grobimi, krvoločnimi efekti, z bodalom in strupom, z zakrinkanimi menihi, s skladiščem krst med gorečimi svečami, s šesterimi mrtveci za zaključek? Viktor Hugo je bil gotovo velik pisatelj; ali to vendar ni razlog, da bi se moralo nekritično hvaliti vse, kar je spisal. Kdor ne pozna samo njegovega imena, temveč tudi njegova dela, ve, da je imel silno nagnenje za velikanske efekte, ki pa so večinoma samo scenični; njegova romantika se ni ozirala mnogo na psihologijo; glavna stvar mu je bila, da je deloval z velikostjo dogodkov. Zato je moral zlasti v dramah zabresti v bombastično, a prazno teatraliko, tako da so nekatere njegove stvari pisane popolnoma v žanru znanih funtovskih romanov. Na odru gazi po krvavih lužah, povsod so skrovišča, po skroviščih odurni lopovi, vsak hip zavratni umori, — da le obhaja zona ljudi! Tako je v njegovem Ernaniu, tako v Rigolettu, ki je spisan po njegovi noveli »Le roi s'amuse«, tako je še bolj v njegovi Lukreciji Borgiji. Sama lopovščina, sama grozodejstva. Res je, da pripoveduje zgodovina strahovite reči o družini Borgia, o papežu Aleksandru, o njegovi hčeri in o njenih bratih itd. Ali gledališču vendar ni namen, prikazovati nam kroniko svetovnih skandalov, enostavno reproducirati grozovitost preteklih časov! Kaj bi dejali, ako bi kdo v treh do desetih slikah predstavil vsa umorstva, ki jih je storil Hugo Schenk in končno njega, ko ga vlačijo na vislice? — Občinstvo je aplavdiralo. To je žalostno znamenje, da se ni pri nas nikoli resno skrbelo za pravo vzgojo ljudstva. Puhlost kulturne fraze, ki vlada vsemogočno pri nas, se pokazuje pri takih prilžnostih v najslabejši luči. A kaj naj šele rečemo, ako čitamo kritike v naših dnevnikih? Neki kritikar je celo dejal, da je bila to najboljša drama, kar jih je bilo letos na našem odru. Zaboga! Kaj naj misli tujec o našem gledališču, ako čita samo to recenzijo? Ali ni bila šele prav pred kratkim predstava Ibsenovega »Sovražnika ljudstva?« Ali se ni igralo Jerneja Turazerja? Ena najbolj votlih iger celega leta, ki ni nič drugega kakor bombastična in krvava — in to imenujejo najboljšo dramo!... Koliko vzgojvalnega, kulturnega dela bode treba, preden pridemo v dvajseto stoletje!... Intendant je pač vprizorila bumbum- in huhu-dramo največ zato, da dobi gospodična Spurna ulogo, v kateri lahko pokaže svoje zmognosti. Igrala je res dobro, prav dobro; ali zato ni bilo treba ravno Lukrecije Borgie. V dramatični literaturi je pač še nekoliko ulog, v katerih bi gosp. Spurna lahko briljirala. Fina je bila igra gospoda Dobrovolnega, ki je glumil vojvodo Alfonza elegantno in z

jako primernim izrazom. Gospod Nučić je predstavljal stotnika Geunara, temperamentno; ali pozabil je, da je to benečanski stotnik. Tisti ljudje niso bili tako mehki. Tudi se mora navaditi, da vlada samega sebe v ekstazah; ravno v takih trenutkih se pokaže pravi umetnik. Vsekakor se opazuje, da mladi g. igralec napreduje in da ima ambicijo. Košček uloge je imel še gosp. Dragutinović kot Gubetta, ki ga je dobro pogodil. Vse drugo je brezpomembno. — an.

Opera. Toliko imen ni vsaki dan na gledališkem listku, kakor jih je bilo nocoj — torek, 13. svečana. Besedilo za opero «Poljski žid», ki so jo danes prvič peli v slovenskem gledališču, sta spisala Viktor Leon in Richard Batka. Leon — ta navadno ne obljubljuje mnogo; mož je znan kot libretist raznih operet in v njegovih tekstih je težko najti kako idejo. Da je besedilo «Poljskega žida» izjema, ni pripisati njemu, temveč Erckmanu Chatrianu, po čigar noveli je izdelan libreto. Opero je uglasbil Karol Weis, njegova glasba ga karakterizira kot ženialnega komponista, inteligentnega in samostalnega mojstra glasov. Zato tudi ni čudo, da je moral prebiti hud boj, preden je prišel do veljave, in dasiravno je Čeh, je moral iskati zavetišča na nemškem odru, kajti v «Narodnem divadlu» ga niso hoteli priznati. Weisova glasba je podobna gorskemu potoku; živa, bistra, zdaj molko nežna, zdaj strastna, hobneča, brezobzirna — a vendar taka, kakršna mora biti, da naslika prav, kar se godi v srcih in v zunanosti. «Poljski žid» je ena tistih kompozicij, ki jih bode morala imeti na repertoarju vsaka opera, ako si hoče ohraniti veljavo. Pri nas je bila skrbno vprizorjena; žal, da nekateri pevci niso bili prav disponirani, pa so tako nastali nekateri neprijetni momenti. Partijo župana Mattisa je pel g. Ouřednik, ki se je v sliki pred sodiščem dvignil na vrhunec svoje umetniške moči. Tu je bil efekt njegovega petja in njegove igre ogromen. Gospod Orzel, ki je dobro pel; popolnoma razporejen ni bil, z mimiko je pa pri njem vendar križ. Dobra Aneta je bila gospodična Rindova. Pela je s čistim glasom in s primernim temperamentom. Gospodična Kočvarjeva se je iznebila svoje naloge z dobrim uspehom. Gospod Betteto nas je zadovoljil kot gozdar in kot predsednik sodišča v sanjah. Da bi moral biti notar leta 1832. taka karikatura, kakor jo dela Zach, nam ne gre v glavo; dr. Franck vendar ni ženitvanski mešetar iz «Prodane neveste» ali pa zakotni pisar. Zbori so bili z ozirom na razmere dobri; v sanjah je imel kor nekaj prav krasnih momentov. Tudi z orkestrom smo bili to pot zadovoljni. Gospod Benišek je imel svoj častni večer; dobil je mnogo aplavza in lovorjev venec ter se je moral zahvaliti z odra, marljivi kapelnik je zaslužil to ovacijo. Slabo je igrala svojo ulogo svetloba v sanjah; ples v prvem dejanju je sicer kmetski, ali pleše se vendar v gostilni, ne pa v beznici. lb.

Hinter geweihten Mauern. V zalogi Hugo Bermühler v Berlinu (S. M. 61) je izšla knjiga s tem naslovom; spisal Pater Veridiens po zapiskih samostanskega duhovnika. Cena ljudskega izdanja 3 krone. S takimi knjigami smo dandanes zelo previdni. Tendenčni romani so na dnevnem redu in največ se jih piše samo v svrhu dobička. Toda ta knjiga je izjema. Uvrstiti jo je treba med leposlovno karikaturu, in sodej, ki čitajo nemško, zlasti društvenim knjižnicam, jo lahko priporočimo. Pisatelj, ki očitno jako dobro pozna razmere, je temeljito posvetil za zidovje avstrijskega samostana in čeravno je snov komponirana, da odgovarja tehničnim potrebam povesti, dela knjiga vendar mogočen vtisk resničnosti. Jezik in slog je jako lep; razvoj v duši mladega mešarja, ki ga dogodki v samostanu popolnoma razočarajo in ga skupaj z zbujejo ljubeznijo zapode nazaj v živo življenje, je prav dobro opisan.

Dopisi.

Trbovlje. Surovost raznih biričev v Trbovljah je že vobče znana. Poslanec sodrug Resel je v tem oziru tudi te dni interpeliral ministra glede dejstva, da so žandarji topli rudarje z bikovkami. Interpelacijo objavimo še in radovedni smo, kaj ukrene vlada proti tej brutalnosti. Omenimo še, da so zaupniki takoj po tem nastopu zbesnelih orožnikov vposlali vojaški oblasti in glavarju natančni zapisnik prič. Dva rudarja sta bila ranjena, eden zelo težko, kar priča zdravniško spričevalo. Do danes ne vemo n česar. Ali je vsa stvar lepo zaspala? Celjski stražmojster je bil najbolj znan, odlikovali so se pa poleg njega tudi domači trboveljski orožniki. Ti možakarji so pokazali svojo «inteligenco» tudi pri aretaciji sod. Linharta. Ne samo, da jih je bilo toliko, da se človeka iz gozda bajonetov niti videlo ni, — so postopali naravnost brezobzirno. O tem se je vložila pritožba. Skandalozno vlogo pa igra občinski policaj Uršič. To je nekdanji orožnik in sliši se prav čudne govorice, zakaj je pustil ta posel. V Trbovljah je znano, da mož kaj rad pije. Ni še dolgo, odkar je prišel iz bolnice, kjer ga je neki rudar pijanega z njegovo lastno sabljo naklestil. A pijake v kljub temu ne pusti. In v pijanosti dela potem neumnosti. Imenoval je n. pr. vse odpuščene rudarje «lumpce». Ponoči je sod. Linharta po tujih stanovanjih iskal, ne da bi imel od občine ukaz itd. Zahtevamo od županstva in oblasti, da store svojo dolžnost; drugače govorimo še drugje!

Trbovlje. Trboveljski rudarji gotovo niso razvajeni od svojih direktorjev in paznikov. Pero bi nam zastalo, ko bi hoteli popisati vse lastnosti te gospode. Cele romane izražajo imena paznikov Turnška, Božiča, Petenača, Eichelbergerja in tovarišev. In med ravnatelji so poskušali rudarji že Drašter Terpoteca, — dvoje tipičnih brutalnih natur, ki sta sesala svoje nazore iz srednjeveških razmer, ki sta v svoji surovosti prezirala najenostavnejše pravice, katerima je bila bikovka sveto žezlo, s katerim sta vladala knape. . . . Ali priznajmo: Draš in Terpotec sta bila odkritosrečno-surova, njih brutalnost se ni skrivala pod plaščem jezuitsko-gladkega obnašanja. Vsaka njuna kretnja je izrazila živo: Jaz sem surov, sem brutalen, ampak po lisiče ne znam misliti! . . . Direktor Tenschert pa je prišel z Madjarskega kot človek, katerega imenujejo Dunajčanje «ein Süßer». Gladak kot kača, modern za bogpomagaj, dober, da je človeku slabo prihajalo, — tako se je predstavil rudarjem. In ubogi rudarji so že mislili, da je prišla doba sedmih debelih krav. Kako kruto so se zmotili! Ko je prišel Tenschert malce do sape, poiskal si je hinavske elemente in jim ponudil Judežev groš, da prodajo rudarje. In našel jih je, — ne med poštenimi delavci, ampak med farskimi podreptniki, nad katerimi ima «Naša moč» svoje veselje. In ko se je čutil močnega, je pokazal svojo pest ter vrgel 33 poštenih rudarjev na ulico. Komandiral je svojemu zdravniku, naj nikomur niti zdravil ne da; vzel je po biričih kapelniku rudniške instrumente; izpustil je biriče nad bolne rudarje itd. Tako postopanje ne zasluži drugega odgovora kot krepak «fej!» In skrbeli bomo, da izve svet o tem človeku vso resnico.

Strokovni pregled.

Mizarske pomočnike opozarjajo solnograski sodrugi, naj ne sprejmejo dela za Solnograd v sedanjem času. Ondotna mizarska zadruga išče delavcev, a ne pové, da hoče pripraviti svoje pomočnike ob sadove zadnjega boja. Pred kratkim je bila tam mizarska stavka, ki je končala uspešno za delavce. Obe stranki sta takrat sklenili ugo-

vor, a podjetniki ga hočejo sodaj prelomiti. Po nemškonacionalnih časopisih pripovedujejo, da je baje odpotovalo mnogo mizarskih pomočnikov iz Solnograda in da je upati na ugodno stavbno sezono. S tem hočejo privabiti toliko delavcev od zunaj v Solnograd, da bi potem lahko snedli obljubo, ki so jo dali pomočnikom, da so končali stavko. Po štrajku so prosili delavce, naj ne govore po časopisih o zinagi, sedaj pa sami pripovedujejo, da so delavci dosegli uspeh, da bi tem ložje privabili pomočnikov. Mogoče je, da pridejo agitirati tudi k našim mizarjem. Zato opozarjamo na ta položaj in smo prepričani, da ne pojde nihče na limanice in da nihče ne sprejme tam dela.

Klerikalci in strokovne organizacije.

Klerikalci so duševno jako siromašni. Lastnih idej nimajo prav nobenih. Ako kje kaj začno, se takoj lahko vidi, da je vse le posnemanje. Za delavce se niso brigali niti toliko kakor za lanski sneg, dokler niso delavci sami stopili na noge in se jeli organizirati na podlagi socialnodemokratskih načel. Ali, ko so opazili, da vstaja tukaj moč, ki bode morala igrati važno ulogo v politiki, so kar čez noč postali «socialni». Ako bi imeli pri tem resne misli, bi bilo dobro. Kar je delavcem koristno, bi sprejeli, pa če bi pri nesel sam Balcebus. Socialna demokracija tudi tedaj ne bi postala nepotrebna, saj se gibljejo nasprotniki samo tam, kjer se jih poziva. Toda klerikalcem se sploh ne gre za to, da bi se delavci osamosvojili, marveč le, da bi jih sami dobili v kremplje in da bi jih mogli brezskrbno rabiti v svoje namene. Zato posnemajo vse, kar vidijo, da se stori drugje za delavstvo. Sestavili so krščansko-socialen program, ki so ga večidel prepisali od socialnih demokratov. Ali programatični krščanski socializem je ostal na papirju. Posnemali so konsumna društva, sedaj posnemajo tudi strokovna društva. Čudna strokovna društva! Ime imajo; ali vsebina je taka, da je ime kar smešno. Načelo strokovne organizacije je pač boj. Toga pa klerikalci ne priznajo in ga seveda ne smejo priznati, ker bi drugače kaj hitro izgubili pristase iz podjetniških krajev. In tako snujejo «strokovna društva», v katerih so delodajalci člani, odborniki, predsedniki, tako da so delavcem že zvezane roke. A če bi bila tista društva res delavska, bi vendar ostala brezpomembna, ker so separatistična. Moč delavstva tiči v združitvi, v najpopolnejši solidarnosti. Organizacija delavcev ene stroke v enem kraju je jako slabotna stvar. Moč ji podaja šele federacija z delavci v drugih krajih. Ako bi bili n. pr. jeseniški delavci do zadnjega združeni v jeseniškem strokovnem društvu, pa naj bi bilo klerikalno, liberalno ali kakršnokoli, pa bi izbruhnil na Jesenicah delavski boj, bi delavcem njih društvo kaj malo koristilo, čim bi Lukman poiskal delavcev drugod. Drugače bi bilo, ako bi bili jeseniški delavci skupno organizirani z vsemi avstrijskimi kovinarji, med katerimi bi se v takem slučaju zaman iskalo moči za Jesenice. Demagogično agitirajo klerikalci z najbolj obrabljenimi, najnižje instinkte mamečimi frazami, kakor: Denar ostane tukaj; sami bodemo gospodarili i. t. d. Delavci, ki premalo mislijo, sedajo še na take limanice, ali kadar pride do resnega, tedaj se pokaže, kako puhle so vse tiste lepe besede. Strokovna organizacija je tem mečnejša in tem več vredna, čim večji je njen obseg. Združevati mora delavce cele stroke, ne pa delavce enega kraja, ene narodnosti, ene vere in pod. Kdor vabi delavce v separatistične organizacije, je ravno tako sovražnik delavstva, kakor tisti, ki ga ovira v organizaciji sploh. Prej ali slej izpoznaajo to tudi slovenski delavci — povsod. In tedaj odklenka tudi zadnjemu popovskemu društvu, ki mu pravijo na posmeh «strokovno».

Nova organizacija v Trstu. V nedeljo, dne 11. februarja se je vršil ustanovni občni zbor zveze uslužbencev c. kr. glavnih

skladišč, v veliki dvorani delavskega doma, ki je bila do zadnjega kotička nallačena. K prvi točki je podal odbor daljšo poročilo o svojem delovanju in dosedanjih uspehih, doseženih od tistega časa, ko se je pričelo z organizacijo. Doseglo se je namreč, da dobivajo delavci meso K 160 tri krone za delo ob nedeljah, na katero pa niso nikakor prisiljeni, pač pa da vstrežejo želji in potrebi le v vrednih slučajih. To so bili prvi uspehi solidarnosti delavcev, ki so dosedaj ostali apatični napram vsej delavski propagandi. Ne le iz poročila osnovalnega odbora, pač pa iz uspehov, katerih je deležna organizacija, se je uvidelo, da je res deloval neumorno. To nam priča veliko število članov, ki jih šteje organizacija že ob svoji ustanovitvi, 790. Veliko zanimanje je vladalo pri volitvah: človeku se je dozdevalo, da bodo ti ljudje volili kakega državnega poslanca. Vzrok temu je bil namreč, da so nekateri elementi hoteli stvar zametati in kvariti organizaciji. Toda ni se jim posrečilo, kajti izvoljeni so bili skoraj soglasno sledeči odborniki, predlagani od volilnega odbora: Ivan Jedrejčič, predsednikom; Artur Ramspott, podpredsednikom; Anton Stolf, tajnik; Srečko Comel, namestnik; Avgust Novak, blagajnik; A. Janežič, Romej Talento, Edvard Stebel, Fran Lapajne, Anton Nordio in Josip Perne, odborniki; Leopold Brumüller, Avgust Cerin in Drago Pischler pa v medroslovni odsek. Izid volitev so vsi navzoči pozdravili z odobravanjem. Sklenilo se je dati listu „Lavoratore“ 50 kron, ker je hišna administracija dovolila društvu brezplačno porabo prostorov v delavskem domu. Naložilo se je posebnemu odboru, da nabira med svojimi tovariši za podporo sedanjih bolnih tovarišev. — Z ustanovitvijo tega društva smo napravili zopet velik korak naprej, in pridobili smo mogočno organizacijo. Eno opazko še našim slovenskim delavcem. Nekateri med njimi se jezijo, da se je na obnem zboru govorilo v italijanskem jeziku več nego v slovenskem. Italijanski delavci so se namreč pridno oglašali k besedi, popraševali so za pojasnila ter se zanimali za to in ono točko, dočim se izmed slovenskih delavcev ni oglasil nobeden in je sodrug Jernejčič moral vse sam povedati, kar je le mogel. Ti slovenski delavci pa protestirajo potem, a ne pri odboru, marveč le pri posameznih osebah, ki nimajo pri tem čisto nič opraviti.

Želeli bi, da prihodnje nastopijo tudi slovenski delavci tako kakor italijanski. S tem bode ustrezno njim in obenem tudi nam. To smo omenili le zato, ker se z nekaterih strani očita vodstvu, da prezira slov. jezik, dočim je v odboru zastopano tudi lepo število Slovencev.

Provizijski sklad c. kr. državnih železnic. Pri volitvah v odbor provizijskega sklada c. kr. državnih železnic so socialno-demokratski kandidati zmagali z ogromno večino. Kdor potrebuje v zadevah provizijskega sklada kak svet ali pomoč, naj se obrne do izvoljenih odbornikov, ki se bodo zavzeli za vsakega železničarja brez razlike vere, narodnosti ali stranke. Naslovi izvoljenih odbor-

nikov, ki morajo po pravilih stanovati na Dunaju, so sledeči: Anton Syriste, višji delavec (Oberwerkman) Dunaj XV, Dingelstedtgasse 3, I./9.; Leopold Löwy, višji delavec, IX. Althanplatz 5, I./24.; Konstantin Kneidinger, vojni nadzornik, IX., Kaiser Franz Josef Bahnhof, I. Lastenstrasse; Franc Flögl, sprejemnik, XVIII. Kutschergasse 12, II./19.; Karel Strasser, sprejemnik, XIV. Illegasse 17, III./10.; Jožef Keppnik, strojevodja, XIV., Goldschlagstrasse 21, II./22.; Franc Schimon, strojevodja, VIII./8, Christinenhof; Karol Groß, čuvaj, XIX. Heiligenstädterstrasse 148; Karol Hofbauer, delavec površne stavbe, XII., Rückergasse 51, II./19.; Karel Winter, ključavničar, XIV. Goldschlagstrasse 45, I./7.

Društvene vesti.

Društvo „Ljudski oder“ v Trstu je priredilo v četrtek, 1. t. m. diletantovsko predstavo v delavskem domu. Igralo se je enodejanki „Dve tašči“ in „Dobro došli.“ Predstava, ki je bila dobro obiskana, se je gladko izvršila.

Tržaške veselice. V soboto zvečer je bila v Trstu veselica južnih železničarjev. Zbava je bila nenavadno dobro obiskana in animirana. Vspeh je bil tako moralno kakor materialno izborn. — V soboto 24. t. m. zvečer se vrši veliki ples tržaških socialistov. Ker je čisti dobiček namenjen skupnim potrebam organizacij, se priporoča obilno udeležbo. — V nedeljo zvečer pa priredi pekovska organizacija svoj običajni predpustni ples. Vstopnina 30 kr. brez razlike spola. Začetek ob 9. uri. Tombola in šaljiva pošta.

Najnovejše vesti.

Dunaj, 22. svečana. Volilna reforma bode jutri predložena v državnem zboru,

Pulj, 22. svečana. Pekovska stavka traja še dalje.

Rim, 21. svečana. Italijanski parlament je sklican na dan 8. marca.

Pariz, 21. svečana. V včerajšnji seji francoske zbornice je predsednik Rouvier prečital poročilo novga predsednika republike, Fallieresa, ki pozivlja vse republikance, naj sodelujejo s predsednikom. Armade ne bode nič motilo v izpolnjevanju njene naloge glede državne obrambe. Republika ostane zvesta svojim zaveznikom in prijateljem; s svojo zunanjo politiko pokaže, da hoče varovati dobre razmere z vsemi državami.

Ministrski svet je določil, da bodo nove volitve za zbornico dne 29. aprila, ožje volitve pa, ako jih bode treba, dne 13. maja.

Finančni minister Merlout je naznanil, da bodo izdatki države na temelju zakona o zavarovanju delavcev za starost in onemoglost iznašali v prvih desetih letih okroglo 270 milijonov frankov, v poznejših letih pa 150 milijonov.

Hotel, restavracija in kavarna

„BALKAN“

Trst

Podpisana naznanjata, da sta prevzela 21. januarja t. l. zgoraj omenjene prostore.

Poslovanje je popolnoma reorganizirano.

Dvigalo, kopelji, električna razsvetljava, najtočnejša postrežba, izvrstna kuhinja, izbrana vina.

Za mnogobrojni obisk se priporočata

Počkaj & Kögl.

Sodrugji, Delavci, berite in širite svoj list „**Rd. prapor**“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kuser, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Sešark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Lavoratore“.